

Mb. 7. 154. 24. -वर्धनः a son. -वितातिः *f.* 1 a family, descent. -2 a thicket of bamboos. -विस्तरः a complete genealogy. -शर्करा bamboo-manna. -शलाका a small bamboo peg at the lower end of a Vīṇā. -संपत् high birth and wealth, noble descent; Dk. 1. 4. -स्तानितम्, -स्थविलम् *N.* of a metre of twelve syllables; वदन्ति वंशस्थविलम् जतौ जरौ Chand. M. -स्थितिः *f.* the perpetuation of a family; वंशस्थितिं वंशकरोण तेन संभाव्य भावी स सखा मधोनः R. 18. 31; किं सुन्दरि प्ररुदितसि ममोपपन्ने वंशस्थितेराधिगमान्महति प्रमोदे V. 5. 15.

वंशकः 1 A kind of sugarcane. -2 The joint in a bamboo. -3 A kind of fish. -कम् Aloe-wood.

वंशिक *a.* Lineal, genealogical. -कम् Aloe-wood.

वंशिका 1 A kind of flute. -2 Aloe-wood.

वंशी 1 A flute, pipe; न वंशीमज्ञासीद् भुवि कसरोजाद्विगलिताम् H. D. 108; कंसरिपोर्व्यपोहतु स वोऽश्रेयांसि वंशीरवः Git. 9. -2 A vein or artery. -3 Bamboo-manna. -4 A particular weight. -Comp. -धरः, -धारिन् *m.* 1 an epithet of Kṛiṣṇa. -2 any flute-player or piper.

वंश्य *a.* [वंशे भवः यत्] 1 Relating to the main beam. -2 Connected with the spine. -3 Belonging to a family. -4 Of a good family, born in a good family. -5 Lineal, genealogical. -इयः 1 A descendant, posterity (pl.); इतरेऽपि रघोर्वंश्याः R. 15. 35. -2 A forefather, an ancestor; नूनं मत्तः परं वंश्याः पिण्डविच्छेददर्शिनः R. 1. 66. -3 Any member of a family. -4 A cross-beam, joist; यदस्थिभिर्निर्मितवंशवंश्यस्युणं त्वचा रोमनखैः पिनद्धम् Bhāg. 11. 8. 33. -5 A bone in the arm or leg. -6 A pupil. -7 A kinsman from seven generations above and seven below.

वंसगः Ved. A bull.

वंह See वंद्.

वक See वक्.

वकुल See वकुल.

वक्क् 1 \bar{A} . (वक्ते) To go, move.

वक्तव्य *pot. p.* [वच्-तव्य] 1 Fit to be said, told, spoken or declared; तत्तर्हि वक्तव्यं न वक्तव्यम् (frequently occurring in Mbh.) -2 To be spoken about. -3 Reprehensible, blamable, censurable. -4 Low, vile, base. -5 Accountable, responsible. -6 Dependent; कामवक्तव्य-हृदया भर्तृनाथाश्चरन्ति याः Rām. 2. 117. 26. -इयम् 1 Speaking, speech. -2 A precept, rule, dictum. -3 Blame, censure, reproach; एवमेतत् । वक्तव्यं परिहर्तव्यं च Pañcharātram 2; वक्तव्यं किञ्चिदस्मासु Pratimā 3. 6. -Comp. -हृदय *a.* one whose heart is dependent on.

वक्तव्यता, -त्वंम् 1 Censure, reproach; वक्तव्यतां च राजानो वने राज्ये व्रजन्ति च Rām. 7. 43. 6. -2 Subjection, dependence.

वक्तुकाम *a.* Desirous of speaking.

वक्तुमनस् *a.* Being about to speak.

वक्तु *a.* or *m.* [उचितं बहु वक्ति, वच्-तुच्] 1 Speaking, talking, a speaker. -2 Eloquent, an orator; अप्रियस्य च पथ्यस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभः Rām.; किं करिष्यन्ति वक्ताः श्रोता यत्र न विद्यते; ददुरा यत्र वक्तास्तत्र मौनं हि शोभनम् Subhāṣ. -3 A teacher, an expounder. -4 A learned or wise man in general. -5 Honest, sincere. -Comp. -प्रयोक्तु theoretical and practical (politicians); दण्डनीतिं वक्तु-प्रयोक्तुभ्यः Kau. A. 1. 10.

वक्त्रम् [वक्ति अनेन वच्-करणे घृन् Up. 4. 177] 1 The mouth. -2 The face; यद्वक्त्रं मुहुरीक्षसे न धनिनां ब्रूषे न चादूनृषा Bh. 3. 147. -3 Snout, muzzle, beak. -4 Beginning. -5 The point (of an arrow), the spout of a vessel. -6 A sort of garment. -7 *N.* of a metre similar to *anustubh*; see S. D. 567; Kāv. 1. 26. -8 The first term of a progression. -Comp. -आसवः saliva. -खुरः a tooth. -जः 1 a tooth. -2 a Brāhmaṇa. -तालम् a musical instrument played with the mouth. -तुण्डः *N.* of Gaṇeśa. -दलम् the palate. -पटः a veil. -पट्टः a bag of corn tied round a horse's neck. -परिस्पन्दः speech. -भेदिन् *a.* pungent, sharp. -रन्ध्रम् the aperture of the mouth. -वासः an orange. -शोधनम् 1 cleansing the mouth. -2 lime, citron. -शोधिन् *n.* a citron. (-*m.*) a citron tree.

वक्र *a.* 1 Crooked (fig. also), bent, curved, winding, tortuous; वक्रः पन्था यदपि भवतः प्रस्थितस्योत्तराशाम् Me. 27; Ku. 3. 29. -2 Roundabout, indirect, evasive, circuitous, equivocal, ambiguous (as a speech); किमेतैर्वक्रभणितैः Ratn. 2; वक्रवाक्यरचनारमणीयः..... सुभ्रवां प्रवृत्ते परिहासः Śi. 10. 12; see वक्रोक्ति also. -3 Curled, curling, crisped (as hair). -4 Retrograde (as motion). -5 Dishonest, fraudulent, crooked in disposition. -6 Cruel, malignant (as a planet); वक्राः स्युः पञ्चषष्ठेऽर्के अतिवक्रा नगाष्टये । नवमे दशमे चैव जायते सहजा गतिः ॥ Jyotistattvam. -7 Prosodially long. -क्रः 1 The planet Mars. -2 The planet Saturn. -3 *N.* of Śiva. -4 *N.* of the demon Tripura. -5 A nose. -क्रम् 1 The bend or arm of a river. -2 Retrograde motion (of a planet). -3 A form of fracture. -Comp. -अङ्गम् a crooked limb. (-ङ्गः) 1 a goose. -2 the ruddy goose. -3 a snake. -आख्यम् tin. -इतर *a.* straight. -उक्तिः *f.* a figure of speech consisting in the use of evasive speech or reply, either by means of a pun, or by an affected change of tone; Mammata thus defines it: - यदुक्तमन्यथा वाक्यमन्यथान्येन योज्यते । श्लेषेण काका वा ज्ञेया सा वक्रोक्तिस्तथा द्विधा K. P. 9; for example see the opening stanza in Mu. (धन्या केयं स्थिता ते &c.). -2 equivocation, insinuation, inuendo; सुबन्धुर्बाणभट्टश्च कविराज इति त्रयः । वक्रोक्तिमार्गनिपुणाश्चतुर्थी विद्यते न वा ॥ -3 sarcasm. -कण्टः the jujube tree. -कण्टकः the Khadira tree. -कीलः a curved iron for striking an elephant. -खड्गः, -खड्गकः a sabre, scimitar.